

یک قرن با ورزش ایران (۱۳۰۰-۱۴۰۰)

ایران ورزشی

یکمهرزودیسیدویک

روزنامه ورزشی صبح ایران // صاحب امتیاز: خبرگزاری جمهوری اسلامی // مدیرمسئول: علی عالی // تلفن: ۱۲-۸۸۵۰۴۱۱۳ // شماره: ۸۴۷۱۱۷۳ // سازمان آگهی ها: ۱۳۰۱۳-۸۸۵۰۴۱۳ // انتشارات: ۵۸۵۲۸۸۲ // امورشترکین: ۸۸۵۲۸۸۲ // نشانی: تهران، خیابان خرمشهر، شماره ۲۰۸ // صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۳۸۸ // چاپ: ایرانپرن

نظر خود را به این شماره پیامک کنید 3000 45 12 13
پنجشنبه ۱۳۹۹ دی ۱۸ شماره: ۶۶۷

www.INN.ir
info@inn.ir

کجه مهدی زارعی

ورزش ایران برخلاف بسیاری از نقاط دنیا، نقطه صفر ندارد. اگر انگلیسی ها می توانند روز و ماه دقیق قانونمند شدن ورزش های مختلف را با توجه به اسناد اعلام کنند و اگر آلمانی ها و برزیلی ها می توانند به شکلی کاملاً دقیق بگویند که چه زمانی اولین توپ فوتبال وارد کشورشان شده است، ما ایرانی ها ناچاریم بسیاری از اطلاعات تاریخی ورزش خود را به شکلی تخمینی اعلام کنیم.

دانشگاه های مربوط به فوتبال بازی کردن کارکنان سفارت بریتانیا در ایران را بسیاری شنیده ایم و اینکه چگونه بازی فرنگی ها مورد توجه جوانان عصر قاجاری شد. حتی اسامی بسیاری از کارمندان بریتانیایی سفارتخانه این کشور در منابع ما نیز وجود دارد اما کسب اطلاعات دقیق درباره افرادی که اولین ها را وارد ایران کردند، نیازمند مکتوبات و نامه نگاری های فراوان با کشورهای است که به نوعی سا ورزش ایران در ارتباط بوده اند. انتظاری که تا کنون رخ نداده و تا امروز هم آماده برای انجام آن وجود نداشته است.

استارت دوومیدانی در ایران

معرفی کرد و نخستین آموزش های دوومیدانی را به دانش آموزان مدارس انجام داد تا دوومیدانی نیز به شکلی آکادمیک کار خود را در ایران آغاز کند. چندی بعد، وزارت معارف تصمیم به برگزاری جشنواره ای سالانه برای دانش آموزان گرفت. مسابقات این جشنواره بیشتر بر پایه رشته های معرفی شده توسط ورزشنده بود؛ رشته هایی چون دوومیدانی، شمشیربازی و حرکات ژیمناستیک. هنوز اولین دهه شصتی به نیمه نرسیده بود که یک بار دیگر ارتباط ورزشکاران ایرانی و بریتانیایی موجب برگزاری مسابقه بین آنها شد؛ این بار در مسابقاتی به نام «المپیک ایران» که بین اعضای سفارتخانه بریتانیا و ورزشکاران ایرانی برگزار شد. دوومیدانی یکی از مهمترین آیت های المپیک ایران بود. این رقابت ها هم در میدان مشق برگزار گردید.

تا قبل از آشنایی ایرانیان با دوومیدانی مدرن، دویدن به جای تفریح و ورزش، تخصصی بود که تنها برای پادشاهان و اشراف مورد استفاده قرار می گرفت. برای مثال پیترو دالاوله جهانگرد ایتالیایی دوران شاه عباس صفوی درباره «شاهرها که به پادشاهان خدمت می کردند، نوشت: شاطر وظیفه نامه رسانی را برعهده دارد و به علاوه، جلوی اسبان حرکت می کند و کلاه بردار بر سر و زنگوله هایی برکم دارد که در موقع حرکت، صدا می کنند و مردم با شنیدن آن کنار می روند. پاهای این افراد کاملاً برهنه و لباس آنان فقیانه است و چنان با سرعت می دوند و به قدری در روز راه می روند که اگر بخوایم آن را شرح دهیم، تصور خواهید کرد افسانه پردازی می کنیم.» اما دوومیدانی به شکل نوین را میرمهدی خان ورزشنده در ابتدای دهه ۱۳۰۰ شصتی به ایرانیان

مصائب میرمهدی خان ورزشنده

میرمهدی ورزشنده پدر ورزش نوین ایران در یادداشت هایی که در تشریح تعلیم و تربیت به چاپ رسیده، سابق خود و چگونگی آغاز ورزش در ایران و موانع موجود را تشریح کرد: پس از انعام دوره دارالمعلمین ژیمناستیک بروکسل تقریباً دوازده سال قبل در زمان سفارت آقای احتشام السلطنه وارد اسلامبول (استانبول فعلی) شده و به استحضار ایشان مدیریت دارالمعلمین ورزش اسلامبول را به بنده و اگذار می کردند چون تغییر تبعیت (تابعیت) را برای من تکلیف می نمودند قبول نگشده و برای ادای وظیفه شاکردی که مدت ها تحمیلات در آنجا سوده اظهار می نمودم که بدون تغییر تبعیت یک سال برای خدمت حارضم. لیکن بدون تغییر تبعیت نپذیرفتم و از آنجا با قلب پر از شغف و امید خدمت به وطن عزیز خود یعنی ایران به تهران وارد شدم چون می دانستم که ملجا اهالی و ترقی هر ملت منوط به توسعه و تکمیل معارف آن است، قبلاً با دبیرهای خود حضور وزیر معارف وقت فریاد شدم. پس از تعارف زیاد سؤال فرمودند که مقصودتان چیست. بنده بدو شرح مختصری از ورزش عرض و اهمیتی را که در دنیا حائز شده به عرض رسانده و شاهد زحمات و معلومات خود را ارائه دادم. پس از تشویقات زیاد فرمودند من شما را که احتیاج به ماساژ داشتند نزد اینجانب می فرستادند. کم کم عروام هم فهمیدند که ماساژ یعنی مالش طبی بر بی اهمیت نیست. (حالا که دوازده سال از آن دوره گذشته علی العمومی می دانند که ماساژ یکی از مهم ترین شعب طبی و دکترهای مخصوص این فن باید سه سال در دارالفنون های خارج درس بخوانند) در همین حال (ژیمناستیک اکتیو) نیز تبلیغات می شد تا روزی به مدرسه الیانس فرانسه حضور به هم رسانیدم کنفرانس مختصری راجع به فواید ورزش ایراد کردم. در نتیجه ده نفر از شاگردان حاضر به ورزش شدند ولی چون از همه جهات صدای مخالفت و انتقاد می شنیدند پس از دو ماه ورزش را تعطیل نمودند. از آنجا به مدرسه سرلوتی رفتم چون بودجه نداشتند جاناً حاضر برای کار شدم و مدت شش ماه درس را مداومت دادم. در این موقع مدرسه های به اسم سپهر از طرف فارغ التحصیل های مدرسه دارالفنون تأسیس شده و بنده را با ماهی هشت تومان حقوق رای معلمی ورزش دعوت نمودند

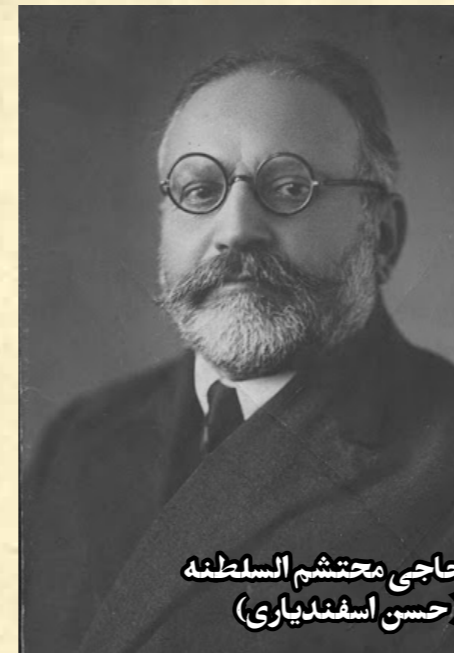
و این بنده نیز چون مقصود اصیل خدمت به نوباوان وطن عزیز و جز دعوت به ورزش و ادراک فضائل این فن منظوری نداشتم قبول نمودم. پس از چهار ماه در جشن سالیانه معارف در دارالفنون کنفرانس مفصلی راجع به ورزش و اهمیت آن جهت محصلین ایراد کردم و در ختم کنفرانس با محصلین مدرسه سپهر مشغول عملیات ورزش شدم و در اختتام کار وزیر محترم معارف آقای حکیم الملک با نهایت مهربانی در جلو حضار دست مرحمتی داده و با یک نشان علمی درجه دوم مفتخر فرمودند و از آن ساعت با حقوق چهل تومان به معلمی ورزش مدارس دولتی مأمور فرمودم. از آن تاریخ به همت آقای حکیم الملک هفته ای دو ساعت در مدارس ورزش شروع شده و در سایه توجهات ایشان روز به روز توسعه یافته و مبدائی برای شروع ورزش فنی در ایران به اسم آن وزیر محترم در تواریخ ثبت گردید. بالاخره آقای ابوالفضل خان صدیقی را به معاونت خود پیشنهاد و آقای حکیم الملک با همراهی و لطف سرشار قبول فرمودند و در وزارت مرحوم ممتازالملک نیز مساعدت و تشویقی که شد این بود. در مواقع حقیقی بنده پیشنهاد نمودم که برای فلک زدگان ششستر با ورزش جشن گرفته و عواید آن را به آنجا بفرستیم. وزیر محترم همراهی فرموده و امر فرمودند که تمام شاگردان مدارس در این امر خیر شرکت جویند و در عمارت مسعودیه یعنی محل حالیه وزارت معارف مبلغ دو سی و سی تومان برای فقرای ششستر جمع شد و در این جشن وزیر وقت بنده را با یک نشان علمی درجه اول تشویق فرمودند و در وزارت حضرت آقای نصیرالدوله وزیر محترم معارف تعلیم این فن بیشتر مورد توجه افتاده و بر کالبد بی جان ورزش روحی تازه دیده شد و حساب الامر وزیر وقت برای چهل مدرسه دولتی معلم تهیه و مشغول کار شدند و برای تشویق بیست تومان به بنده و بیست تومان به آقای صدیقی اضافه حقوق مقرر فرمودند و نیز در عهد وزارت حضرت آقای حاجی محتشم السلطنه عطف توجه کاملی به ورزش

ابراهیم حکیمی (حکیم الملک)

میرمهدی خان ورزشنده (پدر ورزش نوین ایران)

حاجی محتشم السلطنه (حسن استغدیاری)

تأسیس باشگاه های «اسپورت ارمنه» و «طوفان»

تا سال ۱۳۰۱ کلوب طهران تنها تیم سرشناسی بود که می توانست در برابر تیم های انگلیسی مقیم طهران عرض اندام کند اما در فاصله دو سال بعد از شکل گیری این تیم، تعداد علاقه مندان به فوتبال در پایتخت ایران به اندازه ای افزایش یافته بود که می شد از بین این فوتبالیست ها، تیم های قدرتمند دیگری نیز تشکیل داد. از اتفاقات مهم سال، شکل گیری کلوب اسپورت ارمنه بود که در آن، فوتبالیست های ارمنی از جمله بل، ژوز، هراند گالوستیان و آرتاک توب می زدند. یک سال بعد، هامبارسون دیگر مهره شناخته شده فوتبال طهران نیز به این جمع اضافه شد. با گذشت زمان، کلوب اسپورت ارمنه از مهره های مسلمانی مثل مطهری و بلورفروشان نیز استفاده کرد. اسپورت ارمنه از جمله تیم هایی بود که بازیکنان آن در قالب نخستین تیم منتخب طهران، در سال ۱۳۰۵ راهی ماکوه شوروی شدند و با تیم های روس سابقه دادند. یک دهه بعد، اسپورت ارمنه در سال ۱۳۱۶ منحل شد و با پایان جنگ جهانی دوم، برخی از ستاره های فوتبال ارمنه از قبیل برادران آرتن، بخشی و ژرژ نملیندیان ایران را ترک کردند و راهی ارمنستان شوروی شدند. در سال تأسیس اسپورت ارمنه، تیم دیگری نیز در طهران آغاز به کار کرد. در ترکیب کلوب تازه تأسیس «طوفان» بازیکنانی چون علی کنی، رضاطی کلانتر، سیف الله آهن، حسن ماسیت و حسن کریمی حضور داشتند. از بین این بازیکنان، بعدها علی کنی رئیس فدراسیون فوتبال شد. برای مقایسه باید یادآور شد که تیم های مثل دینامو مسکو (شوروی و بعدها روسیه)، راپید بخارست (رومانی)، ویارئال (اسپانیا)، الچه (اسپانیا)، گنجرل بریلگی (ترکیه)، سلتاویگو (اسپانیا)، هابوتل (ژرمن صهیونیستی)، لکوموتیو مسکو (روسیه)، کروتونه (ایتالیا) و... همگی به فاصله چند ماه قبل یا بعد از اسپورت ارمنه و طوفان تأسیس شدند و همچنان به فعالیت خود به شکل حرفه ای ادامه می دهند.

قهرمانی بانک شاهنشاهی در مسابقات سالانه فوتبال

یک بار دیگر، رقابت های سالیانه مؤسسه های انگلیسی در زمین میدان مشق برگزار شد. در این مسابقات که با حضور بانک شاهنشاهی، ننگر افغانه، سفارتخانه و کنسولگری انگلیس انجام گرفت، تیم فوتبال بانک شاهنشاهی موفق شد با برتری مقابل سایر رقبا، عنوان قهرمانی را از آن خود سازد. این تیم، یک سال بعد نیز عنوان قهرمانی خود را تکرار کرد.

نخستین مغازه های دوچرخه سازی در ایران

برخلاف رشته های چون کشتی و دوومیدانی، ورزش هایی مثل دوچرخه سازی در هنگام ورود به ایران با مخالفت افشار سنتی و فشری روبه رو شدند. نخستین دوچرخه ها را کارکنان سفارت بریتانیا در اواخر دوره قاجار به ایران آوردند و ایرانیان در آغاز از این وسیله دوری کردند زیرا از نظر آنها امکان نداشت که یک انسان بتواند تعادل خود را بر روی دو چرخ حفظ کند. آنها اعتقاد داشتند که دوچرخه سواران برای حرکت از موجوداتی نامرئی، «دجده» کمک می گیرند اما با گذشت زمان، عقاید سنتی در برابر مدرنیته عقب نشینی کردند. کم کم افرادی به این ورزش علاقه مند شدند و شخصی به نام حصین آقا شیخ، اولین مغازه دوچرخه سازی و کرایه دوچرخه را در شش المعاره تهران تأسیس کرد. آنکسی بعد، یک ارمنی به نام «داده» مغازه دیگری در خیابان منوچهری تهران باز کرد و با افزایش علاقه جوانان به ورزش دوچرخه سازی، دوچرخه سازی های یکی پس از دیگری در کشور تأسیس شدند.

هاکوب کور کچیان

سال های آغازین حکومت پهلوی همزمان بود با قدرت گیری حکومت سوسیالیستی شوروی. روس ها برای کتب و جبهه در بین تیم های جهان، بسیاری از قراردادهای دوران نزاری را لغو کردند. از طرف دیگر اجازه دادند که بسیاری از متولدین این کشور که اصلیتی غیر روسی داشتند، به کشورهای خود بازگردند. در بین متولدین سال ۱۳۰۱ می توان به «هاکوب کور کچیان» اشاره کرد که در استان خازرک واقع در اوکرایین امروزی به دنیا آمد. برادر کوچکتر او لئون نیز دو سال بعد از او در خازرک متولد شد. بعدها خانواده کور کچیان راهی ایران شدند و این دو برادر به دو تن از نخستین چهره های درخشان ورزش برداری

زادروزها

پرویز خسروانی

یک قرن قبل، مردان کلیدی تاریخ باشگاه تاج در فاصله یک سال پس از یکدیگر متولد شدند. روز دوم مهر ۱۳۰۰، روز تولد علی دانیایی فرد بود و یک سال بعد، در روز ۴ مهر ۱۳۰۱ پرویز خسروانی در تهران متولد شد؛ مردی که در سال ۱۳۲۲ و در روز تولد خود، باشگاه دوچرخه سواران را تأسیس کرد. خسروانی در خانواده ای متنفذ رشد کرد. برادر او شهباب الدین خسروانی نماینده مجلس بود و عطا الله خسروانی دیگر برادر او نیز دبیرکل حزب ایران نوین بود. پرویز هم در ۱۹ سالگی وارد دانشگاه افسری شد و در حالی باشگاه دوچرخه سواران را تأسیس کرد که به گفته خودش: «من با این دوچرخه که مرحمتی شاهنشاه است، کارم را آغاز کرده ام» او چندی بعد، نام تیم خود را به تاج تغییر داد. سیاستی برای استفاده بیشتر از امکانات دربار در راه گسترش فعالیت های باشگاه خود. خسروانی در سال ۱۳۲۲ فرمانده ژاندارمری استان مرکزی شد و سه سال بعد به ریاست سازمان تربیت بدنی رسید. هرجه قدرت او افزایش پیدا می کرد، مخالفان او نیز بیشتر می شدند و اتهامات وارده به او متنوع تر. در دوران ریاست او بود که باشگاه شاهین منحل شد و بسیاری او را عامل این امر دانستند. باشگاه شمع هم در همان دوران انحلال خود را اعلام کرد و دلیل آن را تبعیض های مالی اعلام کرد که بین باشگاه تاج و سایر باشگاه ها وجود داشت. او در ایران هرگز مینیا نشد.